

Paweł Szudra

Uniwersytet Zielonogórski

PROBLEMY ROZWOJU REGIONÓW

Streszczenie: Celem artykułu jest wskazanie barier rozwoju regionów w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w. na przykładzie analizy atrakcyjności inwestycyjnej regionów. Dla osiągnięcia celu istotne jest zdefiniowanie podstawowych terminów, które ułatwią identyfikację czynników rozwoju regionów.

Słowa kluczowe: region, rozwój regionalny, czynniki rozwoju regionalnego

1. Wstęp

Na przełomie XX i XXI w. w Polsce wzrosło zainteresowanie regionami i polityką regionalną. Wzrost zainteresowania regionami spowodowany został wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej, która charakteryzuje się rozbudowaną polityką regionalną. Polityka regionalna przyczynia się do zmniejszania różnic w rozwoju ekonomicznym kraju. Odpowiednie zarządzanie rozwojem regionalnym, przełamywanie barier rozwoju regionalnego przyczynić się może do zwiększenia siły konkurencyjnej regionów, a tym samym do wzrostu konkurencyjności gospodarki krajowej. Analizując obszar Polski, wyróżniamy 16 regionów (województw), które utrzymują stałą pozycję i przewagę konkurencyjną jednych regionów nad innymi. Natomiast cechą regionów Unii Europejskiej (tzw. starej Unii) jest hiperkonkurencyjny rynek regionów, w którym nie ma pewności jeśli chodzi o trwałość najkorzystniejszej pozycji konkurencyjnej¹. Problemy rozwoju regionów mogą wystąpić w przypadku niekorzystnego wpływu czynnika lub czynników rozwoju regionalnego. Bariery rozwojowe narastają w okresach wprowadzania istotnych zmian w funkcjonowaniu regionalnych systemów ekonomicznych² oraz w czasach niekorzystnej koniunktury gospodarczej. Polityka spójności UE i związany z nią napływ środków pieniężnych zwiększają szanse dla rozwoju polskich regionów³. Celem artykułu jest wskazanie

¹ A. Wągródzka, *Regionalizacja i konkurencyjność regionu a rozwój województw samorządowych*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 11, s. 66–67.

² J. Adamiak, W. Kosiedowski, A. Potoczek, B. Słowińska, *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń, 2001, s. 37.

³ A. Prusek, J. Kudelko, *Analiza i ocena zróżnicowania poziomu rozwoju polskich regionów w latach 2000–2006 w świetle polityki spójności*, w: *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*,

barier rozwoju regionów w pierwszej dekadzie XXI w. w Polsce na przykładzie analizy atrakcyjności inwestycyjnej regionów. Dla osiągnięcia celu istotne jest zdefiniowanie podstawowych terminów, które ułatwią wskazanie czynników rozwoju regionów.

2. Region. Rozwój regionalny

W połowie lat 90. XX w. pojawiła się nowa dziedzina badań określana jako *regional science*, której inicjatorem był Walter Isard⁴. W Polsce określa się ją mianem regionalistyki. Regionalistyka odnosi się do badania współzależności zachodzących pomiędzy człowiekiem a środowiskiem, a ogranicza się do problemów przestrzennego aspektu badanych zjawisk⁵.

Analizując rozwój regionów, należy w każdym przypadku dokładnie zdefiniować termin „region”, ponieważ nie ma jednolitej definicji, która odpowiadałaby różnorodności istniejących na świecie struktur terytorialnych typu regionalnego⁶. Termin „region” jest określeniem używanym we wszystkich krajach, w trzech powiązanych wzajemnie znaczeniach, odpowiadających trzem różnym pojęciom części obszaru⁷. Regiony jako „narzędzia działania” muszą uwzględniać regiony – „przedmioty badania” i regiony – „obiekty poznania” i odwrotnie⁸. Region to obszar wyróżniający się pod względem pewnych cech. Podział kraju na regiony dokonywany jest na podstawie określonych kryteriów: ekonomicznych, geograficznych, społecznych, demograficznych i administracyjnych⁹. Biorąc pod uwagę powyższe kryteria, w Polsce możemy wyróżnić 16 regionów (województw): dolnośląski, kujawsko-pomorski, lubelski, lubuski, łódzki, małopolski, mazowiecki, opolski, podlaski, podkarpacki, pomorski, śląski, świętokrzyski, warmińsko-mazurski, wielkopolski i zachodniopomorski. Rozpatrując regiony pod względem gospodarczym, należy zdefiniować pojęcie regionu ekonomicznego. Region tego rodzaju, według D. Stawasz, to taki obszar, który od pozostałych odróżnia się specyfiką produkcji i usług¹⁰. Regiony jako systemy ekonomiczno-przestrzenne charakteryzują się zróżnicowanym poziomem i tempem rozwoju¹¹.

red. R. Brol, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 46, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 459.

⁴ M. Borsa, *Gospodarka i polityka przestrzenna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej w Warszawie, Warszawa 2004, s. 31.

⁵ *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, red. D. Stawasz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004, s. 55.

⁶ I. Pietrzyk, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 213–214.

⁷ *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu...*, dz. cyt., s. 56.

⁸ R. Domański, *Geografia ekonomiczna*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 228.

⁹ *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu...*, dz. cyt., s. 56–57.

¹⁰ Tamże, s. 57.

¹¹ J. Adamiak, W. Kosiedowski, A. Potoczek, B. Słowińska, *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym...*, dz. cyt., s. 23.

Z pojęciem regionu ściśle związane jest pojęcie rozwoju regionalnego. Rozwój regionalny oznacza systematyczną poprawę konkurencyjności danego obszaru i jego uczestników, tj. podmiotów gospodarczych czy ludności. Rozwój regionalny jest w dużej mierze procesem o charakterze ekonomicznym, którego główną cechą jest wzrost gospodarczy regionu, czyli zwiększenie produkcji dóbr i usług wskutek ilościowego zwiększania wykorzystywanych czynników produkcji¹². D. Strahl przedstawiła komponenty rozwoju regionalnego¹³, czyli inaczej części składowe rozwoju regionalnego, którymi są: mieszkańcy regionu, regionalny ekosystem, infrastruktura, gospodarka regionalna oraz przestrzeń (terytorium regionu). W ich ramach można zidentyfikować przesłanki, czynniki czy efekty rozwoju regionalnego, w których znajdują zastosowanie różne dyscypliny i metody badawcze. Rozwój regionalny jest procesem zmian zachodzących w regionie, będących wypadkową interakcją wielu czynników z różnych obszarów, między innymi rozwoju gospodarczego, społecznego, technicznego, bezpieczeństwa publicznego oraz przestrzeni i środowiska¹⁴.

3. Czynniki rozwoju regionalnego

Klasyczne ujęcie czynników rozwoju regionalnego pozwala nam wyodrębnić trzy rodzaje czynników: zasoby naturalne, zasoby ludzkie oraz zasoby kapitałowe. Jednak w dzisiejszych czasach należy uszczegółowić podejście do podstawowych czynników rozwoju regionalnego. W literaturze możemy odnaleźć wiele różnych klasyfikacji czynników rozwoju. Wszystkie klasyfikacje skupiają się wokół czterech podstawowych grup czynników rozwoju regionalnego: ekonomicznych, społecznych, technicznych i ekologicznych. Jednak szczegółowa analiza rozwoju regionu wymaga głębszej identyfikacji czynników rozwoju regionalnego. Według D. Strahl¹⁵ proces rozwoju regionalnego, rozumiany jako transformacja społeczno-ekonomiczna w przestrzeni, jest konsekwencją działania trzech grup czynników, są to: czynniki endogeniczne, czynniki egzogeniczne oraz czynniki określające endogeniczną zdolność reagowania na zmiany w makrootoczeniu. Czynniki endogeniczne – np. zasoby demograficzne, ekosystem, infrastruktura, gospodarka regionalna czy przestrzeń regionu – stanowią główną grupę czynników decydujących o rozwoju regionu. Czynniki egzogeniczne obejmują zmiany w makrootoczeniu regionu. W tabeli 1 przedstawiono szczegółową strukturę trzech grup czynników rozwoju regionalnego.

¹² Tamże, s. 29.

¹³ *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 14–15.

¹⁴ W. Danielak, *Rozwój regionalny a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, red. W. Sługocki, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2009, s. 49–50.

¹⁵ *Metody oceny rozwoju regionalnego...*, dz. cyt., s. 16.

Tabela 1. Grupy czynników rozwoju regionalnego

Grupy czynników	Obszary	
Czynniki endogeniczne	Zasoby demograficzne	struktura ludności, kwalifikacje zawodowe, integracja społeczności, warunki życia, instytucje i usługi społeczne
	Ekosystem	zasoby środowiska przyrodniczego, stan zanieczyszczenia środowiska, potencjał rozwojowy infrastruktury ekologicznej, infrastruktura ekologiczna
	Infrastruktura	instytucje i urzędnictwo infrastruktury technicznej, potencjał rozwojowy infrastruktury, inwestycje infrastrukturalne, zasobność budżetów gmin, powiatu i regionu
	Gospodarka	baza ekonomiczna miast i regionu, przedsiębiorczość, zdolność do innowacji
	Przestrzeń	dostępność przestrzenna, warunki fizjograficzne, kompozycja i ład przestrzenny, wartość przestrzeni, skuteczność marketingu przestrzeni
Czynniki egzogeniczne	Makrootoczenie regionu	procesy globalizacji, zmiany ustrojowe, koniunktura gospodarcza, sytuacja polityczna, konkurencyjność sąsiadujących regionów
Czynniki określające endogeniczną zdolność reagowania na zmiany w makrootoczeniu		elastyczność struktury gospodarki regionu, wewnętrzne możliwości kapitałowe, aktywność polityki regionalnej, kompetencje władzy regionalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 16–18.

Identyfikacja powyżej przedstawionych grup czynników jest skomplikowana ze względu na trudność ograniczenia poszczególnych czynników tylko do regionów stanowiących integralną część większych obszarów, np. kraju. Łącząc przedstawione grupy czynników w ogólną klasyfikację czynników rozwoju regionalnego, możemy wymienić powszechnie występujące oraz oddziałujące¹⁶ czynniki rozwoju regionalnego:

- potrzeby społeczności lokalnych,
- zasoby i walory środowiska przyrodniczego,
- zasoby pracy,
- zainwestowanie infrastrukturalne,
- istniejący potencjał gospodarczy,
- rynek lokalny i rynki zewnętrzne,
- kapitał inwestycyjny,
- poziom, nauki, techniki i kultury,

¹⁶ J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2001, s. 74–80.

- nowoczesne technologie wytwarzania,
- teren i korzyści miejsca,
- stosunki międzynarodowe i współpraca bilateralna.

4. Efektywność regionalna

Efektywność regionalna to miara stopnia racjonalności procesu rozwoju regionalnego¹⁷. W celu zbadania efektywności należy zestawić kategorie rozwoju regionalnego, które w ujęciu ogólnym składają się na czynniki ekonomiczne, społeczne, techniczne i ekologiczne. Jest wiele metodologii badań efektywności regionalnej prezentowanych w literaturze. Obszerną grupę wskaźników zebranych w celu badania efektywności regionalnej, a w szczególności atrakcyjności inwestycyjnej regionów i podregionów, zawiera metodologia zaproponowana przez Instytut Badań nad

Tabela 2. Wskaźniki analizy atrakcyjności inwestycyjnej regionów

Obszary	Wskaźniki
Zasoby pracy	liczba pracujących, liczba bezrobotnych, liczba wolnych miejsc pracy, napływ absolwentów szkół średnich i wyższych, wysokość wynagrodzeń
Chłonność rynku	wielkość rynku zbytu, zamożność gospodarstw domowych, wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw, wydatki inwestycyjne pozostałych instytucji
Infrastruktura gospodarcza	gęstość instytucji otoczenia biznesu, obecność ośrodków naukowo-badawczych, liczba imprez targowo-wystawienniczych, funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych
Poziom rozwoju gospodarczego	wydajność pracy, udział działalności pozarolniczych w strukturze gospodarki, obecność spółek z udziałem kapitału zagranicznego
Aktywność województw wobec inwestorów	liczba ofert inwestycyjnych, działalność inwestycyjno-promocyjna wobec inwestorów z kraju pochodzenia kapitału
Infrastruktura społeczna	liczba i aktywność instytucji kultury, jak: teatry, kina, domy kultury, nasycenie infrastrukturą hotelową i gastronomiczną
Poziom bezpieczeństwa powszechnego	poziom i struktura przestępczości, poziom wykrywalności przestępstw
Dostępność transportowa	dostępność transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, poziom rozwoju sektora transportu i logistyki, węzły komunikacyjne
Stan zanieczyszczenia środowiska	wielkość obszarów prawnie chronionych, poziom emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wielkość emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, red. M. Nowicki, IBnGR, Gdańsk 2009, s. 15–19.

¹⁷ J. Adamiak, W. Kosiedowski, A. Potoczek, B. Słowińska, *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym...*, dz. cyt., s. 37.

Gospodarką Rynkową¹⁸, której celem jest określenie różnic w atrakcyjności inwestycyjnej regionów. Metodologia IBnGR stała się rozwinięciem kierunku dążącego do opracowania mierników integralnych pod względem konstruowania „sztucznych” miar syntetycznych za pomocą pewnych metod statystyczno-matematycznych (analiza czynnikowa). W badaniach wykonanych przez IBnGR przeanalizowano zmienne, będące podstawą oceny przestrzennego zróżnicowania poszczególnych czynników odnoszących się do czterech podstawowych obszarów rozwoju regionalnego:

- czynniki ekonomiczne: zasoby pracy, chłonność rynku, infrastruktura gospodarcza, poziom rozwoju gospodarczego, aktywność województw wobec inwestorów,
- czynniki społeczne: infrastruktura społeczna, poziom bezpieczeństwa powszechnego,
- czynniki techniczne: dostępność transportowa,
- czynniki ekologiczne: stan zanieczyszczenia środowiska.

Wskaźniki odpowiadające kategoriom czynników przedstawiono w tabeli 2.

W tabelach 3 i 4 zestawiono wyniki badań atrakcyjności inwestycyjnej regionów wraz z ocenami syntetycznymi i rankingiem w latach 2007–2009. W tabeli 3 przedstawiono atrakcyjność inwestycyjną regionów pod względem czynników ekonomicznych, pozostałe kategorie czynników oraz ranking ogólny przedstawia tabela 4.

Tabela 3. Wskaźniki kategorii ekonomicznej analizy atrakcyjności inwestycyjnej regionów w latach 2007–2009

Region	Lata	Zasoby pracy		Rynek zbytu		Gospodarka		Aktywność wobec inwestorów	
		wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga
Śląskie	2007	1,42	1	1,57	2	0,91	2	0,24	5
	2008	1,45	1	1,31	2	1,41	1	0,02	8
	2009	1,41	1	1,35	2	1,45	1	0,23	5
Dolnośląskie	2007	0,00	5	0,47	5	1,00	1	2,09	1
	2008	-0,03	7	0,44	5	0,91	2	1,29	2
	2009	0,04	6	0,62	4	1,01	2	1,99	1
Mazowieckie	2007	-0,17	10	1,82	1	0,62	3	1,30	2
	2008	-0,26	12	1,73	1	0,72	3	1,20	3
	2009	-0,26	12	1,67	1	0,69	3	1,32	3
Wielkopolskie	2007	0,13	4	-0,04	8	0,03	7	0,84	3
	2008	0,12	4	0,02	6	0,24	4	1,30	1
	2009	0,13	4	-0,10	9	0,35	4	1,42	2

¹⁸ *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, red. M. Nowicki, IBnGR, Gdańsk 2009.

Małopolskie	2007	0,50	2	0,69	3	0,44	4	-0,45	11
	2008	0,47	2	0,50	4	0,16	5	-0,44	11
	2009	0,47	2	0,56	5	0,17	5	-0,13	7
Zachodniopomorskie	2007	-0,12	8	-0,15	9	-0,39	13	0,23	6
	2008	-0,14	10	-0,12	8	-0,36	11	0,24	6
	2009	-0,17	9	0,03	8	-0,34	11	0,42	4
Pomorskie	2007	-0,18	11	0,56	4	0,06	6	0,21	7
	2008	-0,17	11	1,05	3	0,07	6	0,42	4
	2009	-0,19	10	0,80	3	-0,14	7	0,20	6
Łódzkie	2007	0,25	3	0,04	6	-0,26	11	0,26	4
	2008	0,21	3	-0,04	7	-0,35	10	0,33	5
	2009	0,22	3	-0,11	10	0,01	6	-0,21	8
Lubuskie	2007	-0,18	12	-0,18	10	-0,24	10	-0,15	9
	2008	-0,12	9	-0,15	10	-0,32	9	0,18	7
	2009	-0,20	11	0,04	7	-0,21	9	-0,53	11
Opolskie	2007	-0,31	13	-0,03	7	-0,63	12	0,12	8
	2008	-0,31	14	-0,13	9	-0,01	7	-0,11	9
	2009	-0,27	13	0,06	6	-0,15	8	-0,38	10
Kujawsko-pomorskie	2007	0,00	6	-0,80	14	-0,34	12	-0,65	13
	2008	0,02	5	-0,19	11	-0,51	14	-0,69	13
	2009	0,04	5	-0,38	11	-0,51	14	-0,64	13
Warmińsko-mazurskie	2007	-0,32	15	-0,68	13	-0,21	9	-0,26	10
	2008	-0,35	15	-0,78	13	-0,38	12	-0,17	10
	2009	-0,29	14	-0,65	13	-0,43	13	-0,32	9
Podkarpackie	2007	-0,14	9	-0,67	12	0,09	5	-0,57	12
	2008	-0,01	6	-1,04	15	-0,08	8	-0,45	12
	2009	-0,02	7	-1,00	14	-0,26	10	-0,56	12
Świętokrzyskie	2007	-0,11	7	-1,30	16	-0,52	15	-1,08	15
	2008	-0,11	8	-1,26	16	-0,54	15	-1,06	15
	2009	-0,1	8	-1,25	16	-0,69	16	-1,18	16
Podlaskie	2007	-0,44	16	-0,43	11	-0,41	14	-1,23	16
	2008	-0,45	16	-0,36	12	-0,54	16	-1,00	14
	2009	-0,47	16	-0,53	12	-0,41	12	-0,77	14
Lubelskie	2007	-0,32	14	-0,92	15	-0,73	16	-0,90	14
	2008	-0,31	13	-0,97	14	-0,41	13	-1,00	14
	2009	-0,34	15	-1,10	15	-0,52	15	-0,88	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009...*, dz. cyt.; *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008*, red. T. Kalinowski, IBnGR, Gdańsk 2008; *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007*, red. T. Kalinowski, IBnGR, Gdańsk 2007.

Tabela 4. Wskaźniki pozostałych kategorii czynników analizy atrakcyjności inwestycyjnej regionów w latach 2007–2009

Region	lata	Dostępność transport.		Infrastr. społeczna		Bezp. powszechne		Atrakcyjność regionu	
		wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga
Śląskie	2007	0,39	6	2,12	1	-1,06	15	0,86	1
	2008	0,46	4	2,18	1	-1,04	16	0,85	1
	2009	0,37	6	2,18	1	-1,11	16	0,87	1
Dolnośląskie	2007	0,61	1	0,88	3	-0,60	12	0,73	2
	2008	0,49	3	0,79	3	-0,95	15	0,50	3
	2009	0,45	4	0,93	3	-0,99	15	0,69	2
Mazowieckie	2007	0,46	5	0,40	4	-1,05	14	0,61	3
	2008	0,39	6	0,33	4	-0,48	12	0,58	2
	2009	0,47	3	0,32	4	-0,45	11	0,60	3
Wielkopolskie	2007	0,57	2	-0,46	9	0,28	7	0,30	5
	2008	0,51	2	-0,51	10	0,45	5	0,41	4
	2009	0,52	1	-0,51	10	0,40	6	0,43	4
Małopolskie	2007	0,29	8	1,94	2	-0,44	10	0,31	4
	2008	0,28	8	1,81	2	-0,15	9	0,25	5
	2009	0,24	8	1,74	2	-0,13	9	0,32	5
Zachodniopomorskie	2007	0,54	3	0,06	6	-0,69	13	0,03	8
	2008	0,45	5	-0,05	6	-0,50	13	0,02	8
	2009	0,43	5	0,01	6	-0,50	13	0,07	6
Pomorskie	2007	-0,04	11	0,25	5	-1,22	16	0,03	7
	2008	-0,21	11	0,22	5	-0,64	14	0,14	6
	2009	-0,15	11	0,10	5	-0,98	14	0,02	7
Łódzkie	2007	0,17	9	-0,18	7	-0,57	11	0,09	6
	2008	0,24	9	-0,19	7	-0,39	11	0,10	7
	2009	0,23	9	-0,24	7	-0,29	10	0,02	8
Lubuskie	2007	0,53	4	-0,74	15	0,04	8	-0,06	10
	2008	0,53	1	-0,70	15	-0,35	10	0,01	9
	2009	0,49	2	-0,25	9	-0,50	12	-0,11	9
Opolskie	2007	0,29	7	-0,63	12	0,51	5	0,00	9
	2008	0,30	7	-0,59	13	0,25	7	-0,08	10
	2009	0,27	7	-0,64	14	0,30	7	-0,11	10
Kujawsko-pomorskie	2007	-0,01	10	-0,29	8	-0,11	9	-0,31	11
	2008	0,04	10	-0,19	8	-0,02	8	-0,21	11
	2009	0,08	10	-0,24	8	-0,06	8	-0,22	11
Warmińsko-mazurskie	2007	-0,58	13	-0,50	10	0,43	6	-0,38	13
	2008	-0,59	13	-0,45	9	0,40	6	-0,40	13
	2009	-0,5	13	-0,52	11	0,47	5	-0,38	12
Podkarpackie	2007	-0,79	14	-0,68	13	1,75	1	-0,35	12
	2008	-0,68	14	-0,56	12	1,61	1	-0,34	12
	2009	-0,67	14	-0,62	13	1,48	1	-0,38	13

Świętokrzyskie	2007	-0,34	12	-0,51	11	0,72	4	-0,55	14
	2008	-0,34	12	-0,53	11	0,52	3	-0,55	14
	2009	-0,26	12	-0,61	12	0,79	3	-0,56	14
Podlaskie	2007	-1,23	16	-0,73	14	1,10	2	-0,69	16
	2008	-1,11	16	-0,63	14	0,46	4	-0,67	16
	2009	-1,18	16	-0,69	15	0,85	2	-0,62	15
Lubelskie	2007	-0,86	15	-0,93	16	0,91	3	-0,64	15
	2008	-0,72	15	-0,93	16	0,83	2	-0,61	15
	2009	-0,78	15	-0,98	16	0,72	4	-0,65	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009...*, dz. cyt.; *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008...*, dz. cyt.; *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007...*, dz. cyt.

Dokonując analizy powyższych ocen atrakcyjności regionów, możemy stwierdzić, iż rozwój regionów na obszarze Polski cechuje stałość. Ogólna ocena z lat 2007–2009 wskazuje na najwyższą pozycję dwóch regionów: śląskiego oraz dolnośląskiego, a w dalszej kolejności małopolskiego, wielkopolskiego i pomorskiego. Jedyne region zachodniopomorski awansował z pozycji ósmej w 2007 r. na pozycję szóstą w 2009 r. Analiza rankingu pozwala stwierdzić, że na obszarze Polski funkcjonują regiony o niezmiennie silnej pozycji konkurencyjnej (śląski, dolnośląski, małopolski, wielkopolski, pomorski), jak i te o przeciętnej atrakcyjności (zachodniopomorski, mazowiecki, łódzki, lubuski i opolski). Najgorzej w rankingu plasują się regiony wschodnie, tj. podlaski i lubelski. Biorąc pod uwagę ekonomiczne obszary rozwoju regionalnego, najlepiej prezentują się regiony: śląski, dolnośląski, mazowiecki, wielkopolski i małopolski. Region małopolski nie najlepiej jednak radzi sobie z aktywnością wobec inwestorów, a mazowiecki z czynnikami związanymi z zasobami i kosztami pracy. Najgorzej w klasyfikacji pod względem czynników ekonomicznych wypadają regiony: świętokrzyski, lubelski, podlaski i warmińsko-mazurski. Region wielkopolski, dolnośląski i lubuski najwyższej klasyfikują się w kategorii dostępności transportowej. Najgorzej w tej kategorii wypadają regiony: podlaski, lubelski i podkarpacki. Analizując ocenę infrastruktury społecznej, najwyższej klasyfikują się regiony: śląski, małopolski i dolnośląski, a najniższej: lubelski, podlaski i lubuski. Kategoria – bezpieczeństwo powszechne – „odwraca” tabelę rankingową, i tak najbardziej bezpieczne regiony to: podkarpacki, podlaski, lubelski i świętokrzyski, najniższej sklasyfikowane regiony w tej kategorii to: śląski, dolnośląski i pomorski. Dysproporcje rozwojowe między regionami mają charakter strukturalny, wynikający między innymi z dominacji rolnictwa w strukturze gospodarki, słabo rozwiniętej infrastruktury, niskich kwalifikacji zawodowych ludności, peryferyjnego położenia czy trudnych warunków klimatycznych¹⁹. Z tymi problemami borykają się regiony z tzw. ścianą wschodniej na obszarze Polski.

¹⁹ B. Woś, *Rozwój regionów i polityka regionalna w Unii Europejskiej oraz w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2005, s. 85–90.

5. Podsumowanie

Podnoszenie konkurencyjności regionu wymaga dbania o tzw. czynniki kluczowe²⁰, czyli czynniki wymieniane jako standardowe, istotne dla rozwoju regionalnego. Jednak region powinien oferować również czynniki rdzenne, które wyróżniają obszar (region) i podnoszą jego atrakcyjność inwestycyjną.

Zróżnicowanie w rozwoju regionów i wiele czynników rozwoju wymaga usystematyzowania problemów barier rozwoju regionów w czterech grupach: bariery ekonomiczne, społeczne, techniczne i ekologiczne. Umożliwia je syntetyczna analiza atrakcyjności regionów. W grupie barier ekonomicznych możemy wyróżnić następujące: wysokie bezrobocie, niedostatki kapitału, brak zasobów finansowych na wspieranie rozwoju regionalnego czy niski poziom produkcji regionalnej. W grupie barier społecznych wyróżnimy między innymi problemy związane z brakiem wykwalifikowanych kadr, słabą infrastrukturą społeczną, niskim poziomem bezpieczeństwa publicznego czy niskim poziomem kultury społeczności regionalnej. Do barier technicznych możemy zaliczyć takie problemy rozwoju regionów, jak: braki w infrastrukturze technicznej, niedostateczny rozwój przemysłu czy słabo rozwinięte zaplecze badawczo-rozwojowe. Natomiast wśród barier ekologicznych możemy wyróżnić problemy związane z dewastacją środowiska naturalnego, niedostateczną jakością zasobów naturalnych czy nierównowagą ekologiczną.

Literatura

1. Adamiak J., Kosiedowski W., Potoczek A., Słowińska B., *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2001.
2. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007*, red. T. Kalinowski, IBnGR, Gdańsk 2007.
3. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008*, red. T. Kalinowski, IBnGR, Gdańsk 2008.
4. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, red. M. Nowicki, IBnGR, Gdańsk 2009.
5. Borska M., *Gospodarka i polityka przestrzenna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej w Warszawie, Warszawa 2004.
6. Danielak W., *Rozwój regionalny a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, red. W. Sługocki, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2009.
7. Domański R., *Geografia ekonomiczna*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982.
8. *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, red. D. Stawasz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
9. Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005.

²⁰ A. Wągródzka, *Regionalizacja i konkurencyjność regionu a rozwój...*, dz. cyt., s. 66.

10. *Gospodarka regionalna i lokalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
11. *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
12. Parysek J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2001.
13. Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
14. Prusek A., Kudelko J., *Analiza i ocena zróżnicowania poziomu rozwoju polskich regionów w latach 2000–2006 w świetle polityki spójności*, w: *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 46, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
15. Wądrodzka A., *Regionalizacja i konkurencyjność regionu a rozwój województw samorządowych*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 11.
16. Woś B., *Rozwój regionów i polityka regionalna w Unii Europejskiej oraz w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2005.

PROBLEMS OF REGIONAL DEVELOPMENT

Summary: The purpose of the article is to identify barriers to the development of regions in the first decade of the 21st century in Poland on the example of the analysis of investment attractiveness of regions. To achieve the aim, it is important to define the fundamental terms that will help identify the factors of regional development.